

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՄԲԻՈՆԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ (1 Յունուար – 31 Դեկտեմբեր 2003)

Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսը իր այս հատորով եւս կը շարունակէ ներկայացնել համալսարանի Հայագիտական Ամբիոնի տարեկան հրապարակային գործունէութիւնները:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայագիտական Ամբիոնը 2003ին կազմակերպեց հետեւեալ դասախօսական ու յօրէնական երեկոները:

«Հայ Սիջնադարեան Վկայաբանութիւն եւ Շարականերգութիւն.
Փոխադարձ Անշուքիւններ»
դասախօս՝ Աննա Արեւշատեան
4 Փետրուար 2003

Հայկազեան Համալսարանի Հայագիտական Ամբիոնի 2003ին կազմակերպած առաջին հրապարակային դասախօսութիւնը կատարեց հայ միջնադարեան հոգեւոր երաժշտութեան մասնագէտ Աննա Արեւշատեան, որ հեղինակ է երկու մենագրութիւններու եւ շուրջ քառասուն մասնագիտական յօդուածներու, լոյս տեսած՝ հայերէն, ռուսերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուներով: Արեւշատեան ներկայիս միաժամանակ կը պաշտօնավարէ Հայաստանի Ազգային Ակադեմիայի Արուեստի Ինստիտուտին, Երեւանի Կոմիտասի Անուան Պետական Երաժշտանոցին եւ Հայ Հոգեւոր Երաժշտութեան Կատարման, Հետազօտման եւ Վաւերացման Կեդրոնին մէջ:

Հայ միջնադարեան վկայաբանութեան եւ շարականերգութեան նուիրուած Արեւշատեանի դասախօսութեան յօդուածային տարբերակը կարելի է կարդալ տոյն հատորին մէջ, էջ 163-175:

Դասախօսութեան աւարտին, ներկաներուն կողմէ Արեւշատեանին ուղղուած հարցումները դուրս գալով քանախօսութեան նեղ մասնագիտական պարունակէն, ընդգրկեցին աւելի լայն ոլորտ: Դասախօսը պատասխանեց հայկական խազերուն, կանոնական ու պարականոն շարականներու եւ հոգե-

ուոր երաժշտութեան ժամանակակից հեղինակներու մասին շարք մը հարցումներու:

**«Հրանտ Մաթեոսեանի Գրականութիւնը»
գեկուցողներ՝ Սարգիս Կիրակոսեան ու Գրիգոր Շահինեան
13 Մարտ 2003**

Ի. դարու հայ լուսագոյն արձակագիրներէն, նորոգ հանգուցեալ Հրանտ Մաթեոսեանի նուիրումն այս երեկոյին գեկուցեցին բանաստեղծ ու *Բագին* գրական ամսագրի օգնական-խմբագիր Սարգիս Կիրակոսեանն ու քննադատ եւ մանկավարժ Գրիգոր Շահինեանը:

Կիրակոսեան կեդրոնացաւ Մաթեոսեանի պատմութեան վրայ, որոնք լոյս տեսած են վարսումական թուականներուն եւ կը զուգադիպին խրուչեան «ձմեռի» ժամանակաշրջանին: 1967ին հրատարակուած իր առաջին հատորին՝ *Օգոստոսին* մէջ, Մաթեոսեան, հակառակ խորհրդային գրականութեան «քաղաքակերտ» ուղղութեան, իր հայեացքը կ'ուղղէ գիւղ, արժանանալով Գուրգեն Մահարիի եւ քննադատներ Ալբերտ Արիստակէսեանի, Լեւոն Հախվերդեանի, Հրանտ Թամրազեանի եւ Ֆելիքս Մելոյեանի ջերմ գովասանքին: Բնական էր նաեւ, որ Մաթեոսեանի արձակին «դէպի գիւղ» միտումը քննադատութեան ալ արժանանար:

Ըստ Կիրակոսեանի, Մաթեոսեան, իր պատմութեան մէջ, կ'ուսումնասիրէ ընկերային երեւոյթներն ու մարդկային բնաւորութիւնները: Անոր հետքերը ընծիւղուած են կեանքէն եւ օժտուած ձգտականութեամբ: Մաթեոսեան կ'իմաստաւորէ հայ գիւղացիին առօրեայ կեանքը եւ անոր մէջ կը տեսնէ հայ մարդու իսկական յատկութիւնները: Մաթեոսեան յաճախ կը նոյնանայ իր հերոսներուն հետ, կը գնատատէ հայ գիւղացիին առաւելութիւններն ու կը ծաղկէ թերութիւնները: Յաճախ անոր հերոսներուն բնաւորութիւնն իսկ կը փոխուի, երբ քաղաքէն կը վերադառնան իրենց հարազատ գիւղը:

Մաթեոսեանի նկարագրութիւնները կը թուին առարկայական լոյլալ, ըստ Կիրակոսեան: Հեղինակը գեղջկական կեանքին հանդէպ համակրանք կը տա՝ թէ ու կը պախարակէ գիւղը շահագործողները: Անոր հոգին կը տխրի ի տես գիւղի յարատեւ պարպումին, դէպի քաղաք զաղթին պատճառով: Ան կոչ կ'ուղղէ պահպանել հայ գիւղն ու գեղջկական կեանքը:

Կիրակոսեան վերլուծեց նաեւ Մաթեոսեանի գրական մոր ոճը, որուն շնորհիւ, հեղինակը, իր ողջութեան իսկ, կը նկատուէր դասական մը: Անոր պատմութեան մէջ դիպաշարային կառուցուածքը այդքան ալ էական չէ, որովհետեւ անոնց բովանդակութիւնը աւելի խորունկ է ու ընդգրկուն:

Երկրորդ գեկուցողը՝ Գրիգոր Շահինեան քննարկեց Մաթեոսեանի աւելի ուշ շրջանի վէպերը: Ան նկատել տուաւ, թէ Մաթեոսեանի ստեղծագործական կեանքի առաջին ու երկրորդ շրջաններուն միջեւ հիմնական տարբերութիւններ չկան. անոր վէպերը պարզապէս աւելի ծաւալուն, խորունկ ու մռայլ են:

Շահինեան մեծապէս արժեւորեց Մաթեոսեանի տեղը հայ գրականութեան պատմութեան մէջ: Ան ըսաւ, թէ Մաթեոսեանի գործերը միշտ պիտի մնան կենդանի, ապրող գրականութիւն: Շահինեան Մաթեոսեանը համարեց Ոսկեդարէն սկզբնաւորուած հայ գրականութեան վերջին մեծագոյն դէմքը եւ մեր միջնադարեան տարեգիրներուն արժանի յետնորդը:

Խօսելով Մաթեոսեանի տարեգրութիւններուն մասին, Շահինեան զանոնք սեպեց ե՛ր վաւերագրական ե՛ր գեղարուեստական: Մաթեոսեանի գրականութեան զիստոր առարկան մարդն է, յաւերժական հայ մարդը՝ իր բարոյական հարցադրումներով, հեթանոսական ժամանակներէն եկած եւ դէպի ապագայ ուղղուող: Իր տիպարները այս աշխարհի լաւ ու գէշ բնակիչներն են, որոնց համար «մարդկայնութիւնն» ու «հայկականութիւնը» յաճախ հոմանիշներ են:

Դժուար է Մաթեոսեանի գրականութիւնը գեւեղել գրական միակ սեռի մը շրջագիծին մէջ, ըսաւ Շահինեան: Անոր մօտեցումը համապարփակ է, գրեւոր՝ խիտ: Մաթեոսեանի գործերը յաճախ ո՛չ մուտք, ո՛չ ալ եզրակացութիւն ունին, մինչ իւրաքանչիւր մանրամասնութիւն անհրաժեշտ կը թուի: Անոր պատուր բնական է, հիստուած մերթ՝ առաջին, մերթ՝ երրորդ դէմքով: Շահինեան Մաթեոսեանը նկատեց անցեալի հայ ժողովրդային հեթախառսացներու յետնորդը: Ըստ գեկուցողին, բնական երեւոյթներ կամ դէպքեր նկարագրելու Մաթեոսեանի հմտութիւնը կը մնայ անգերազանցելի:

Շահինեան դիտել տուաւ, թէ Մաթեոսեանի գրականութեան վրայ անուրանալի ազդեցութիւն ունեցած է շարժանկարի արուեստը: Ան միաժամանակ հմուտ ոճարան էր եւ գերազանցօրէն կ'օգտուէր ե՛ր բարբառներ ե՛ր ժամանակակից գրական լեզուէն: Մաթեոսեանի մեծագոյն արժէքը կը կայանայ իր վաւերականութեան մէջ, որուն իբր էատարրեր կը գումարուին բանաստեղծական շունչն ու երգիծանքը: Շահինեան ընդգծեց նաեւ, թէ Մաթեոսեան երբեմն կը մշակէր իր մախկին գործերը, եւ թէ թախիծն ու յոռետեսութիւնը անոր աւելի ուշ շրջանի ստեղծագործութիւններուն մէջ կը դառնան աւելի ակնյայտ:

Ջեկուցումներէն ետք, հարց-պատասխանի հակիրճ բաժնին մէջ, Շահինեան չբաժնեց այն տեսակէտը, թէ Հայաստանի անկախացումէն ետք, Մաթեոսեան դադրած էր ստեղծագործել: «Պարզապէս չիրատարակեց», ըսաւ ան, վկայելով, թէ Մաթեոսեան կ'աշխատէր նոր վէպի մը վրայ, բայց յայտնի չէ եթէ մինչեւ իր մահը կըցաւ աւարտել զայն: Շահինեան Մաթեոսեանի հետ իր հանդիպումներէն մի քանի դրուագներ յիշեց, երբ առօրեայ դէպքեր, գրողի երեսակայութեան մէջ յաճախ կը վերածուէին գրականութեան: Ըստ Շահինեանի, Մաթեոսեան նոյն վերաբերմունքն ունէր նաեւ իր համեստ գիւղին նկատմամբ:

Այս երեկոյին առթիւ, Հայագիտական Ամբիոնը պատրաստած էր Մաթեոսեանի կեանքն ու գործը արտացոլող փոքրիկ գրքոյկ մը, ինչպէս նաեւ Մաթեոսեանի հեղինակած եւ իր մասին գրուած գրականագիտական հատորներու ցուցադրութիւն մը:

**«Վեր. Յովհաննես Էսքիճեան Եւ Հալէպի Մէջ Տարագրեալներուն
Օժանդակելու Աշխատանքները Մեծ Եղեռնի Օրերուն»
դասախօս՝ Հիւմար Քայգէր
1 Մայիս 2003**

Գերմանացի պատմաբան Հիւմար Քայգէրի դասախօսութիւնը նուիրուած էր Վերապատուելի Յովհաննէս Էսքիճեանի մարդասիրական գործունէութեան, Հալէպի մէջ, Մեծ Եղեռնի օրերուն:

Քայգէր մասնագէտ է Օսմանեան Կայսրութեան ուշ շրջանի ընկերային ու տնտեսական պատմութեան, մասնաւորապէս՝ հայոց ցեղասպանութեան: Ան դոկտորական աստիճան ստացած է Ֆլորենսիոյ Եւրոպական Համալսարանական Ինստիտուտէն: Քայգէր հեղինակն ու իմքնագիրն է հայոց ցեղասպանութեան նուիրուած շարք մը հատորներու, որոնք իմնուած են տարբեր երկիրներու մէջ իր կատարած ծաւալուն ուսումնասիրութիւններուն եւ աշխխային պրպտումներուն վրայ: Հեղինակած է բազմաթիւ արժէքաւոր յօդուածներ: Միաժամանակ, Հիւսիսային Ամերիկայի ու Եւրոպայի մէջ տուած է բազմաթիւ հրապարակային դասախօսութիւններ, մասնակցած՝ գիտաժողովներու:

Քայգէրի դասախօսութիւնը հիմք ունէր Լուտեր եւ Նենսի Էսքիճեաններու գործակցութեամբ գրուած եւ 2002ին հրատարակուած իր անգլերէն գիրքը՝ *Տէր Զօրի Խաչներուկին Վրայ. Մահ, Վերապրում Եւ Ընդլատակեալ Մարդասիրական Դիմադրութիւն Հալէպի Մէջ, 1915-1917*:

Իր խօսքի սկզբնադրութեան, Քայգէր պատմեց, թէ իր պրպտումներուն ընթացքին քանիցս հանդիպած էր Վեր. Էսքիճեանի անունին, երբ Քալիֆօրնիոյ մէջ պատահաբար կը ծանօթանայ անոր որդիին՝ Լուտեր Էսքիճեանին: Այդ ծանօթութենէն կը ծնի գործակցութիւն մը, որուն արդիւնքը կ'ըլլայ վերոյիշյալ գիրքը՝ Մեծ Եղեռնի օրերուն Վեր. Էսքիճեանի մարդասիրական գործունէութեան մասին:

Վեր. Էսքիճեան շրջանաւարտ էր Մարաշի Քրիստոնէական Ամերիկեան Հոգետր Դնմարանէն: Կիմը՝ Կիլիկիա, Մարաշի մէջ գործօն մասնակցութիւն բերած էր հոգետր ու բարեսիրական աշխատանքներու: Էսքիճեաններուն առաջին յանձնառութիւնը կ'ըլլայ Էքիզ-Օլուխի աւետարանական եկեղեցւոյ վերակառուցումն ու համայնքին վերակազմակերպումը, որունք տուած էին 1909ի Ատանայի եւ շրջակայքի կոտորածներէն: Վեր. Էսքիճեան ապա կը հրաւիրուի Հալէպ, ուր հայ աւետարանական համայնքը բաժնուած էր երկու մասի: Կ'ակնկալուէր, որ նոր հովիւի մը գալուստով պիտի լուծուէին տարակարծութիւնները: Հալէպի մէջ, Էսքիճեան կը ստեղծէ երիտասարդական խմբակ մը, որուն անդամները, յետագային՝ ցեղասպանութեան ժամանակ, պիտի օժանդակէին իր մարդասիրական աշխատանքներուն:

Քայգէր Հալէպը կոչեց «ցեղասպանութեան խաչներուկ», որովհետեւ ան կը համարուէր ցեղասպանական գործընթացի ի կատար ածման գործընթացի երկու գլխաւոր կէտերէն մէկը, միւսը ըլլալով՝ Տէր Զօրը: Այդ օրերուն, Պաղտատի Երկաթուղիին վերջին կայարանը Հալէպն էր: Օսմանեան Կայսրու-

թեան արեւմտեան մահանգներէն տեղահանուած հայեր, սովորաբար անասուններու տեղափոխման համար օգտագործուող վակոններով կը փոխադրուէին Հալէպ, կամ ալ, հետիւտմը բռնելով երկաթուղագիծի ճամբան, կը համգրուանէին այնտեղ: Իսկ արեւելեան մահանգներէն տեղահանուածներուն համար, Հալէպը դէպի տուրքական անապատ մուտքերէն մին էր: Հայ տարագիրներ Հալէպ կը հասնէին տիֆով վարակուած. անոնց մեծամասնութիւնը այնտեղ կը մահանար, իսկ վարակը, կազմակերպչական թելադրեանց հետեւանքով, կը փոխանցուէր տեղացի բնակչութեան եւ օսմանեան ռազմական կառոյցներուն մէջ աշխատողներուն: Ըստ երեւոյթին, այս համաճարակէն տարեցներն աւելի շուտ կը մահանային քան երախաները: Շուտով, Հալէպի փողոցներուն մէջ մեծ թիւով տարագիր մանուկներ սկսան վխտալ: Օսմանեան պաշտօնատարներու հակազդեցութիւնը կ'ըլլայ տարագիրներու փոխադրութիւնը Քաթմայի երկաթուղիի կայարանին մօտ գտնուող վայր մը, թէեւ շատեր կը փոքրէին կաշառքի միջոցով վերադառնալ Հալէպ:

Իր մարդասիրական աշխատանքներուն մէջ, Վեր. Էսքիճեան կը հետեւէր հաստատուն սկզբունքներու: Ան չէր փորձեր փրկել բոլոր տեղահանուածները: Կը մերժէր հաց տալ ծերերուն եւ տարեցներուն, փոխաբերելով՝ Կիլիկիային օգնութեամբ, կը հաւաքէր հայ մանուկներն ու պատանիները, զաւակ ունենալու առակ տարիքի երիտասարդուիկները, եւ իր տունը բերելով, կը պահէր ու կը խնամէր զանոնք: Էսքիճեանները իրենց տան նկուղիին մէջ կը թաքցնէին նաեւ հայ մտաւորականներ, որոնք հայ ժողովուրդի անճիտման թրքական քաղաքականութեան առաջին քիրախներն էին՝ ուսուցիչներ, եղբնորականներ, համալսարանաւարտներ՝ առանց յարանուանական խտրութեան: Այս մտաւորականները իրենց թաքստոցէն Հալէպ հասնող տեղահանութեան կարաւաններու վիճակին մասին տեղեկութիւններ կը հաւաքէին ու զանոնք կը համակարգէին: Իսկ մանուկները կը ծառայէին իբրեւ բանբերներ, զերմամացի եւ ամերիկացի հիւպատոսները տեղեակ պահելու նպատակով:

Շուտով, կարգ մը արեւմտեան միախմբական ընկերակցութիւններ ալ կը միանան նպատամատուցի ջանքերուն: Փառլա Շեֆֆըր եւ զուիցերիացի տիկին մը՝ Պէաթրիս Ռէօնըր, երկուքն ալ հայախօս, կը հասնին Հալէպ ու կը ձեռնարկեն որբանոցներու հիմնումի եւ այլ աշխատանքներու: Ռէօնըր, որ կը գործակցէր Մարաշի Գոյէճի շրջամտաւարտներուն հետ, Հալէպի ամերիկեան եւ զերմամական հիւպատոսարաններուն միջոցով գումարներ կը ստանար, որոնք կը փոխանցէր Էսքիճեանի խումբին:

Քայգեր յիշեց անունը Արաքսի Դեպիճեանի, որ մէկն էր Վեր. Էսքիճեանի կամուրդը պատանիներէն: Ան Հալէպէն մեկնած էր Տեր Զօր, որպէսզի ստացուած դրամով կարենար սննդամթերք եւ այլ կենսական ապրանքներ գնել ու բաժնել հայ տեղահանուածներուն, զանոնք ողջ կարենալ պահելու համար: Այնքան ատեն, որ Ալի Սուաթ Պէյն էր Տեր Զօրի կառավարիչը, այս առաքելութիւնը յաջող կ'ընթանար: Կառավարիչը կ'արտօնէր, որ Վեր. Էսքիճեանի խումբը ծածկաբար օգնութիւն բաժնէր տեղահանուածներուն, հաւաքէր մա-

նուկներն ու որբերը: Այի Սուաթ Պէյ նոյնիսկ նեցուկ կը կանգնէր այդ աշխատանքներում:

Կացութիւնը կը վատթարանայ, երբ 1915ի աշնան, օսմանեան հետախուզութիւնը Հալէպ կը դրկէ իր բարձրաստիճան գործակալներէն մին՝ հայ մը, որ մեծ նեղութիւններ կու տայ Վեր. Էսքիճեանին եւ անոր օգնականներուն: Այդ գործակալին ժամանումը թեւ տարսափ կը տարածէ հայկական գաղտնի նպաստամատոյցի անդամներուն վրայ, սակայն անոնք չեն դադրեցներ իրենց աշխատանքները: Թալաթ, Օսմանեան Կայսրութեան ներքին գործոց նախարարը, մտահոգ՝ մեծ թիւով տեղահանուածներու ողջ մնացած ըլլալու փաստէն, կը հրահանգէ դադրեցնել իբր նպաստ տրուող դրամի բաշխումը: Այս դաժան մօտեցման իբրեւ շարունակութիւն, կառավարիչ Այի Սուաթ Պէյ կը փոխարինուի չերքէզ Ջեքի Պէյով, որուն դաժանութեան համբաւը տարածուած էր Կեսարիոյ շրջանին մէջ, ուր ան ամենայն վայրագութեամբ ի գործ դրած էր տեղահանութեան ծրագիրը: Տէր Ջօրի մէջ, Ջեքի Պէյի առաջին քայլերէն մէկը կ'ըլլայ Այի Սուաթ Պէյի փրկած մանուկներուն հաւաքումն ու զանոնք ողջ-ողջ այրելը:

Օսմանեան ոստիկանութիւնը կ'ուզէ ձերբակալել Էսքիճեանը, բայց ան արդէն օր մը առաջ մահացած էր, տիֆով վարակուած ըլլալով: Հետեւաբար, 1916ի գարունէն սկսեալ, Կիլիկիային կը վիճակուի գլխաւորել գաղտնի նպաստամատոյցի աշխատանքները, օգնութեամբ գոլէճական տոնց, որոնցմէ իւրաքանչիւրը սովորաբար չորսէն վեց շաբաթ գործունէութիւն ծաւալել է սոք, կը ձերբակալուէր ու կ'անհետանար: Ընդյատակեայ մարդասիրական խումբէն միայն երկու հոգի կրնան փրկուիլ եւ կեղծ ինքնութեամբ կ'ապաստանին Հալէպ, եւ իբր շինարար կ'աշխատին Պաղտատի Երկաթուղիի գերմանական ընկերութեան համար: Ընդյատակեայ խումբին քայքայումէն սոք, փրկուած որբերէն մաս մըն ալ թուրքերու կողմէ Լեռնալիքանանի Անթուրա գիւղը կը տարուի իբր թուրք դաստիարակուելու համար: Ուրիշներ ալ, 1918ի Զինադադարէն սոք, ապաստան կը գտնեն Պերթա Մորիի կամ այլ միսիոնարներու մօտ:

Քայգէր յիշեց նաեւ ընդյատակեայ այլ մարդասիրական խումբերու գոյութիւնը, որոնք կը փորձէին ըստ հնարաւորինս փրկել մեծ թիւով հայ տարագիրներ: Չորօրինակ Պաղտատի Երկաթուղիի ընկերութեան մէջ կը գործէր նման ընդյատակեայ խումբ մը, որուն շնորհիւ փրկուած են Գրիգորիս Վրդ. Պալաքեանը, գրող Թէոդիկը եւ Պուսէն արտորած այլ մտաւորականներ:

Դասախօսութեան յաջորդեց հարց-պատասխանի բաժին մը, որուն ընթացքին պատմաբանը անդրադարձաւ ամենատարբեր միւթերու, ինչպէս սփիւռքի մէջ հայոց ցեղասպանութեան ոգեկոյման փոփոխուող դրսեւորումներուն, ցեղասպանութեան ընթացքին գերմանական բանակին ու կառավարութեան դերին, Գերմանիոյ կողմէ ցեղասպանութեան ճանաչման հնարաւորութիւններուն, Եղեռնի ընթացքին հայ կնոջ ունեցած դերին ու թրքական կառավարութեան կողմէ հայ տարագիրներու բռնագալթումն ունեցուածքներու հարցին:

Քայլեր Լիբանան կը գտնուէր Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի Լիբանանահայ Աւանդներու Ակումբի հրաւերով: Բացի Հայկազեան Համալսարանէն, ան հայոց ցեղասպանութեան մոլորուած հրապարակային դասախօսութիւններ տուաւ մաւր Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանին, Յակոբ Տէր Մելքոնեան Թատերասրահին, Երուանդ եւ Ալիս Տեմիրճեան Կեդրոնին եւ Այնճարի մէջ: Ան ունեցաւ մաւր շարք մը անալաշտօն հանդիպումներ՝ համայնքային պատասխանատւներու, երիտասարդական խումբերու եւ հայկական երկրորդական վարժարաններու աշակերտներու հետ:

Արամ Խաչատուրեանի Հարիւրամեակին Նուիրուած Հանդիսութիւն 3 Յունիս 2003

Հայ մեծ երաժշտահան Արամ Խաչատուրեանի ծննդեան հարիւրամեակին մոլորուած երեկոն սկսաւ ամոր կեանքին ու ստեղծագործութեան մոլորուած սահիկներու ցուցադրութեամբ, պատրաստուած՝ Հայագիտական Ամբիոնին կողմէ:

Օրուման գլխաւոր գեկուցողն էր երաժշտագիտութեան դասախօս Փոլ Միրզ, որ մաւր Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի երգչախումբին ու երգչախմբային ընկերութեան ղեկավարն է: Ան ըսաւ, թէ Խաչատուրեան իբրեւ երաժշտահան յարաբերաբար ուշ կազմաւորուած է: Իր իսկ խոստովանութեամբ, Խաչատուրեան պատահաբար առնչուած է համաշխարհային երաժշտութեան: Սա ըլլալու է պատճառներէ մին, որ Խաչատուրեան համեմատաբար աւելի ազատօրէն ստեղծագործած է քան իր ժամանակակից խորհրդային մեծերը՝ Սերկէ Փոքրեֆիւն եւ Տմիթրի Շոսթաքովիչ, որոնք այդ ժամանակի մասնագիտական դաստիարակութեան կնիքը կը կրէին:

Միրզ Խաչատուրեանի երաժշտութեան մէջ ընդգծեց հայ ժողովրդային պարեղանակներու եւ աշուղական արուեստի մեծ ազդեցութիւնը: Աւելին, ան ծանօթ է ներդաշնակումի (harmony) հանդէպ իր ոչ-աւանդական մօտեցումով, յաճախ մախրմտրելով ոչ-աւանդական եռահնչիւններու կազմութիւնը:

Խաչատուրեանի մեղեդիներու ալոմքները կը գտնուին հայկական եւ անդրկովկասեան երաժշտութեան մէջ, թէւ ան յաճախակի կը մէջքերէ մաւր ինքնուրոյն մեղեդիներ: Փոխարէնը, երաժշտական դաղարները, ժողովրդային երաժշտութեան մեղեդիները եւ ազգային մուագաբաններու հնչիւնային համակարգը այնպիսի ազդեցութիւն կը գործեն իր վրայ, որ իր յօրինումները, ոչ թէ կ'օրինակեն զանոնք, այլ կը վերաբարձրեն այդ յատկանիշերը: Աւելին, յանկարծաբանութեան (improvisation) սկզբունքներուն վրայ հիմնուած երաժշտական ոճը Խաչատուրեանի մեղեդիներու ամենացայտուն յատկանիշերէն մէկն է:

Միրզ յիշեցուց, թէ Խաչատուրեանի երաժշտութիւնը յաճախ քննադատուած է յստակ կառոյցի (form) մը ու թեմատիկ զարգացումի քացակայութեան համար: Դասախօսը համաձայն էր այդ տեսակէտին, սակայն միայն այն առումով, որ Խաչատուրեան գերին չէր մախասահմանուած կառոյցներու եւ չէր

հիմնուեր միաթի օրկանական զարգացման սկզբունքին վրայ. այդ միջոցներն օգտագործուած են Խաչատուրեանի Առաջին Սիմֆոնիային, Դաշնամուրի Քոնչերթոյին, Գայիանէ Պալէին, Պետէ Ստալինին ստեղծագործութեան, Ջութակի Քոնչերթոյին, Լեռնոնտովի Դիմակահանդէսին համար գրուած երաժշտութեան մէջ: Միբոլի համաձայն, այս յօրինումները կը ցուցաբերեն Խաչատուրեանի լայնածաւալ ստեղծագործութիւններու զարգացման՝ մեղեդային մէկ-հատիկ կորիզէ միաթի ներդաշնակ զարգացում յառաջացնելու հմտութիւնը:

Խաչատուրեան ստիպուած էր ստեղծագործել խորհրդային վարչակարգի պարտադրած սոցիալիստական ռէալիզմի շրջագիծին մէջ: Կարճ ժամանակամիջոցի մը համար, ան նոյնիսկ մեղադրուած էր իբր «Ֆորմալիստ»: Բարեբախտաբար, Խաչատուրեան յաջողեցաւ այդ մթնոլորտին մէջ հանգստութեամբ աշխատիլ, եւ իր մեծ արուեստով կրցաւ գոհացում տալ նաեւ քարոզչական պահանջներուն: Ասոր լաւագոյն օրինակներէն մին *Սպարտակ* Պալէն է: Բացառութեամբ փորձառական երանգներ ունեցող Երլորդ Սիմֆոնիայէն, ամբողջ յօրինումներուն մեծամասնութիւնը յստակօրէն վիպապաշտ են եւ հիւսուած՝ ժողովրդական հենքի վրայ, ինչ որ կը համապատասխանէր ազգայինի եւ պահպանողականի միաձուլման խորհրդային ըմբռնումներուն: Երաժշտական աշխարհը բախտատու է, ըսաւ Միբոլ, որ Խաչատուրեան չդադրեցաւ ստեղծագործելէ, երբ իշխանութիւնները իրմէ պահանջեցին հրապարակաւ քննադատել իր իսկ յօրինումները: Հիմա շատ հեշտ է, ըսաւ Միբոլ, մեր հանգստաւետութեան մէջ կրկնել սխալը՝ քննադատելու այդ օրերու արուեստագէտները, ըսելով թէ բաւարար կերպով չընդլիմացան օրուան իշխանութիւններուն: Սակայն Խաչատուրեան արուեստագէտ էր, իսկ արուեստագէտները կարենալ ստեղծագործելու համար, հմար կը գործածեն: Հիմա մենք աւելի հարուստ ենք շնորհիւ իր ճկունութեան, եւ իբր խորհրդային երաժշտահան, իրական կենանքի դժուարութիւններուն դիմաց ստեղծագործական լուծումներ գտնելու իր կարողութեան համար:

Միբոլ նշեց, թէ Խաչատուրեանի արուեստն ու Հայաստանը անքակտելի են իրարմէ: Իր ստեղծագործութիւնը կարելի չէ դիտել հայկական մշակոյթի ոսպնեակէն դուրս: Համաշխարհային երաժշտութիւնը բախտատու է, ոչ միայն իր հանճարով, այլեւ անով, որ ինք այդ հանճարը ժրաջանօրէն ի գործ դնելով ստեղծագործեց, հակառակ խորհրդային վարչակարգի կաշկանդումներուն:

Լիբանանի Ազգային Երաժշտանոցի տնօրէն ու Լիբանանի Սիմֆոնիք Նուագախումբի գլխատու նուագավար Ռալփ Դոմինի իր հակիրճ խօսքին մէջ Խաչատուրեանը համարեց մարդկութեան մոլորումը մեծ երաժշտահան մը: Ըստ իրեն, Խաչատուրեանի մեծութիւնը կը կայանայ մեծ իրադարձութիւնները երաժշտութեամբ արտայայտելու կարողութեան մէջ: Դոմինի Խաչատուրեանի երաժշտութեան մէջ գտաւ հետքերը անդրկովկասեան հնչիւններու, որոնք յօրինողը լսած է իր մանկութեան՝ Թիֆլիսի մէջ: Ան նաեւ նշեց, թէ հայրենասիրութիւնն ու ազգասիրութիւնը, ինչպէս նաեւ հայկական ժողովրդային երաժշտութիւնը, միշտ ներկայ են Խաչատուրեանի ստեղծագործութիւն-

ներում մեջ: Ըստ Դովմիլեի, «Խաչատուրեան արուեստագետն ու մարդը ըստ էութեան նոյնն են՝ բուն, խանդավառ, նոր գաղափարներով եռացող, դիրքաշույշ ... բայց ազնի ու բարեսիրտ»:

Մի քանի խօսք արտասանեց նաեւ այդ օրերուն Պէյրութ գտնուող Երեւանի Կոմիտասի Անուան Երաժշտանոցի փոխ-տնօրէն Հրանտ Աղաջանեան: Ան ըսաւ, թէ Խաչատուրեան արդէն կը պատկանի համայն մարդկութեան, առանց ժամանակի ու ազգութեան սահմանափակումներու: Խաչատուրեան կրցաւ հայ գեղջկական երգը հասկնալի դարձնել աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն:

Խօսքերուն միջեւ տեղի ունեցան կատարումներ Խաչատուրեանի ստեղծագործութիւններէն: Պատանի արուեստագետներ Թամար Իսկէնեան՝ սքինզով եւ Տաթևիկ Արքիներեան՝ դաշնամուրով ներկայացուցին Խաչատուրեանի *Օրօրն ու Դիմակահանդէպ* վալսը: Իսկ Համագայիմ Մշակութային Միութեան «Կարկաչ» պատանեկան երգչախումբը Զաքար Քէշիշեանի խմբավարութեամբ երգեց *Կենաց Երգն ու Գարուն Երեսնը*:

Հարիւրամեակի տօնակատարութիւնը եզրափակուեցաւ ֆիլմի ցուցադրութեամբ, ուր Խաչատուրեան կը ղեկավարէ իր *Չօն Յնծութեան* ստեղծագործութեան կատարումը, Երեւանի Լենինի (այժմ՝ Հանրապետութեան) Հրապարակին վրայ, 1 Մայիս 1973ին:

**«Աստուծոյ Խօսքը եւ Համակարգիչը.
Հայերէն Աստուածաշունչը Խտացեալ Սկաւառակի Վրայ»
դասախօս՝ Արի Թօփուղխանեան
6 Նոյեմբեր 2003**

Հայագիտական ու Կրօնի եւ Փիլիսոփայութեան գոյգ ամբիոններուն հիւրն էր Դոկտ. Արի Թօփուղխանեան՝ Ֆրանսայէն, որ ներկայացուց համակարգչային բազմալեզու Աստուածաշունչի՝ Biblia Universalisի վերջերս հրապարակուած արեւմտահայերէն տարբերակը:

Հայկական Համալսարանի Հոգեւոր Տեսչ Կեր. Նշան Պազախեանի քարի գալուստի խօսքէն ետք, Աշակերտական Գործունէութիւններու Գրասենեակի տնօրէն Անդրանիկ Տազեւեան ներկայացուց դասախօսը: Տազեւեան ի միջի այլոց նշեց, թէ Թօփուղխանեան, 1984ին, *Մաքիմոն* համակարգիչներու համար հայերէն տառատեսակներ ստեղծողներուն առաջիններէն եղած է:

Թօփուղխանեան համառօտակի ներկայացուց այն հարցերը, որ կը դիմագրաւէ ռեւէ անհատ, որ հոգեւոր կամ ակադեմական մպատակներով կ'ուսումնասիրէ Աստուածաշունչը: Ան նշեց նաեւ համակարգիչի միջոցով հրամցուող Աստուածաշունչին առաւելութիւնները, ինչպէս տառատեսակներու մեծացում, զանազան նշումներ, տարբեր հրատարակութիւններու եւ թարգմանութիւններու միջեւ քաղդատական աշխատանք կատարելու դիրքիւն, եւն.: Այս աշխատանքին մեծագոյն առաւելութիւններէն մին բառերու ու Ս. Գրային համարներու փնտռողքի անհամեմատ մատչելիութիւնն է համակարգչային

համաքարքառի միջոցով: Վերջինս էական յատկանիշերն մին է այս Աստուածաշունչին, մանաւանդ երբ նկատի առնենք, թէ Վեր. Վահան Սահակեանի 1963ին պատրաստած կոթողական համաքարքառի ամբողջ տպագրականը շատոնց սպառած է:

Աստուածաշունչի համակարգչային տարբերակին հիմքը Հայաստանի մէջ քրիստոնէութեան իբրեւ պետական կրօն ընդունման 1700ամեակին առթիւ 2001ին վերամշակուած արեւմտահայերէն Աստուածաշունչն է, տպուած Լիբանանի Աստուածաշունչային Ընկերութեան կողմէ: Համակարգչային Աստուածաշունչի այս ծրագիրը իրագործուած է 2002ին, Ալգասի Ս. Գրական Ընկերակցութեան կողմէ (Ֆրանսա), եւ իր ընձեռած հնարաւորութիւններով կը գերազանցէ տպագրուած համաքարքառները: Ինչպէս նշեց Թօփուղխանեան, հայերէնի լեզուական յատկանիշերը կ'օգնեն, որ բառ մը փնտռենք իր ուղիղ ձեւով, եւ մէկ ցուցակի մէջ գտնենք անով կատարուած բոլոր բարդութիւնները, անգիտեմքները, խռնարհուած ու հոլովուած ձեւերը:

Թօփուղխանեան մաղթեց, որ տարիներու աշխատանքի պտուղ հանդիսացող այս խտացեալ սկաւառակը կը ներշնչէ Աստուածաշունչի սերտողութեան լծուած ուսանողները, ինչպէս նաեւ կը ծառայէ իբրեւ հայերէն սորվեցնելու յատուկ միջոց այն գաղութներուն մէջ, ուր չեն գործեր հայկական դպրոցներ:

Դասախօսութեան հիմնական բաժինը նուիրուած էր այս ծրագրի ցուցադրութեան, որու ընթացքին Թօփուղխանեան մեծ պատանդի վրայ մանրամասնութեամբ ներկայացուց խտացեալ սկաւառակին բոլոր բարենաստութիւնները եւ բացատրեց անոր գործածութեան զանազան կերպերը, տալով բազմաթիւ օրինակներ: Նշելով, որ աւելի կատարելագործուած տարբերակ մըն ալ լոյս պիտի տեսնէ շուտով, դասախօսը մարտահրաւեր կարդաց երիտասարդ ունկնդիրներուն, որ անոնք ալ լծուին նոյնատիպ աշխատանքի:

Դասախօսութեան աւարտէն ետք, Լիբանանի Աստուածաշունչային Ընկերութիւնը վաճառքի հանեց Աստուածաշունչի տարբեր հրատարակութիւններ, ինչպէս նաեւ արեւմտահայերէն Biblia Universalisի օրինակներ:

Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսի Ի.Բ. Հատորի Շնորհանդէսը Պէյրութի Մէջ

Երեքշաբթի, 29 Յուլիս 2003ի երեկոյեան ժամը 7:00ին, Հայկազեան Համալսարանի հանդիսասրահին մէջ կայացաւ աւանդական հանդիպումը՝ Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսին ու լիբանահայ մտաւորականութեան եւ մամուլի ներկայացուցիչներու, համալսարանի պատասխանատուներուն ու բարեկամներու միջեւ:

Ներկայ էին Հայկազեան Համալսարանի նախագահ Վեր. Փօյ Հայտոսքեան, վերապատուելիներ, վարդապետներ, երեսփոխաններ Եղիկ Ճերեճեան, Ժան Օղասապեան եւ Մուրէն Խանամիրեան, զիր ու զբաղանդութիւնը սիրող ու գնահատողներ:

Հանդէսի պատասխանատու քարտուղար Անդրանիկ Տազեւեան վարելով հանդիսութիւնը հրաւիրեց Հանդէսի պատասխանատու խմբագիր Հայր Անդրանիկ Մ. Վրդ. Կոռնեանը որ փոխանցէ իր խօսքը:

Հայր Կոռնեան խօսեցաւ հայագիտութեան մասին, զայն նկատելով սփիւռքի մէջ հայապահպանութեան լծակներէն մին: Բնորոշելով Հայկազեան Համալսարանի առաքելութիւնը, վարդապետը նշեց թէ գիտութիւնն ու հայապահպանումը անոր բազմակողմանի առաքելութեան տարբեր երեսներն են: Հայագիտութիւնը դիտելով իբրեւ «մեր ազգին մտաւոր յիշողութեան մասը» եւ գնահատելով այդ կապակցութեամբ եղած ձեռքբերումները, գերյարգելի վարդապետը նշեց թէ «հայագիտութիւնը պիտի չբաւարարուի միայն անցեալով, ... հայագիտութիւնը ժամանակակից գիտութիւն ըլլալու է»: Ապա Հայր Անդրանիկ յիշեցուց խմբագրութեան սկզբունքները՝ «մնալ բծախնդիր եւ խստապահանջ», շարունակել հանդիսանալ «հայրենիքի եւ սփիւռքի գիտնականներուն միջեւ զօդը»:

Ապա ելոյթ ունեցաւ Վեր. Հայտոսեան, որ Հայագիտական Հանդէսը նկատեց համալսարանին «պարծաճը» ուսումնասիրութեան մարզին մէջ: Նախազանգի վերահաստատեց համալսարանին յանձնառութիւնը՝ «նորոգուած ուժգնութեամբ սատարել հայագիտական աշխատանքներուն» եւ անձամբ իր ու խնամակալութեան անունով գնահատեց խմբագրական կազմին նուիրումն ու աշխատանքը, մաղթելով որ «Հանդէսը շարունակէ օրինակելի մնալ իր որակով, քննական-գիտական մեթոտով եւ բովանդակութեան հայաշահ հարստութեամբ»:

Կոկիկ յայտագրի աւարտին, տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն եւ ցուցադրութիւն՝ համալսարանի Հայագիտական Գրադարանի վերջերս ձեռք բերած եւ ստացած գիրքերուն:

Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսի ԻԲ. Հատորի
Երեսանի Շնորհանդէսը
Եւ

Հանդէսի Մասնակցութիւնը
Հայագիտական Միջազգային Առաջին Համաժողովին

Մասնակցելու համար Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսի ԻԲ. հատորի Երեսանի մէջ կայանալիք շնորհանդէսին, եւ ներկայացնելու համար Հանդէսը «Հայագիտութեան Արդի Վիճակը Եւ Ջարգացման Հեռանկարները» միջազգային համաժողովին, 8 Սեպտեմբեր 2003ին Հանդէսի խմբագրական կազմին կողմէ Արմէն Իւրմէշեան մեկնեցաւ Երեսան:

Չորեքշաբթի, 10 Սեպտեմբեր 2003, կէսօրէ ետք ժամը 2ին, Եղիշէ Զարեմ-ցի Անուան Գրականութեան Եւ Արուեստի Թանգարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ շնորհանդէսը, ներկայութեամբ 60է աւելի մտաւորականներու, Հանդէսի տարբեր հատորներուն աշխատակցած հայագէտներու, Հայաստանի մէջ գործող Հայ Անետարանչական Ընկերակցութեան պատասխանատուներու,

գանազան գիտա-ուսումնական հաստատությունները հրապարակվեցին: Ներկայ էին հեռատեսիլի կայանները եւ թերթերու թղթակիցները:

Բացման խօսքը կատարեց *Հանդէսի* Հայաստանի ներկայացուցիչ՝ Արծուի Բախչինեան, որմէ ետք ելոյթ ունեցաւ Արմէն Իւրմէշեան, որ ներկայացուց *Հանդէսը*, ընդգծելով անոր հիմնական ուղղութիւններէն երեքը՝ գիտականութիւն, միութեան տեսականի եւ առարկայականութիւն: Ան ամփոփ գիծերով ներկայացուց նաեւ հայագիտութիւնը այժմեական գիտութեան մը վերածելու խմբագրական կազմի մտահոգութիւնները:

Ելոյթ ունեցան նաեւ անուանի հայագէտներ Պարոյր Մուրադեան եւ Հրանդ Խառատեան: Ձոյգ ելոյթ ունեցողներն ալ մեծապէս դրուատեցին *Հանդէսի* վաստակը հայագիտութեան ասպարէզին մէջ, գնահատեցին *Հանդէսի* տարբեր բաժինները: Դրական արտայայտութիւններ եղան նաեւ հայագիտութիւնը այժմեականացնելու *Հանդէսի* ջանքերուն վերաբերեալ: Առաջարկուեցաւ աւելի տեղ տալ Հայաստանի մէջ ցարդ անյայտ մնացող, քայց սփիւռքին քաջածանօթ հայագէտներու աշխատանքներուն եւ անոնց վաստակի ուսումնասիրութեան, սփիւռքահայ կեանքի ու մտահոգութիւններու գիտական վերլուծումը յատուկ ուշադրութեան առարկայ դարձնել, ուսումնասիրել հայոց մասին օտար հեղինակներու գործերը եւ ... *Հանդէսը* հրատարակել տարին երկու անգամ:

Ելոյթ ունեցաւ նաեւ Հայ Անտարանչական Ընկերակցութեան Հայաստանի ներկայացուցիչ Վեր. Ռընէ Լետնեան, որ ներկայացուց Հայկազեան Համալսարանը իբրեւ ՀԱԸԻ իրագործումներէն մին, գործակցութեամբ Մերձատր Արեւելքի Հայ Անտարանական Եկեղեցիներու Միութեան:

Ընդհանդէսի ասարտին տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն, ուր կատարուեցաւ կարծիքներու փոխանակում, եւ ներկաները շնորհատրեցին *Հանդէսի* աշխատանքները:

Նոյն երեկոյ, շնորհանդէսին մասին լրատուութեամբ անդրադարձան Հայաստանի ՀՊ, ԱԼԱ, *Շողակաթ* եւ այլ հեռուստակայաններ: Վերջինս Իւրմէշեանի հետ ունեցաւ նաեւ հարցազրոյց մը:

Յաջորդող շաբթուան ընթացքին, *Հանդէսի* պատուիրակը մասնակցեցաւ հայագիտական միջազգային Ա. համաժողովին, ներկայացնելով *Հանդէսը*:

Եւ շնորհանդէսի, եւ համաժողովի ծիրէն ներս, *Հանդէսի* պատուիրակը հանդիպումներ ունեցաւ Հայաստանի հայագիտական տարբեր կեդրոններու, ինչպէս՝ Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանի, Պետական Համալսարանի, Մատենադարանի, Յեղասպանութեան Թանգարան-Ինստիտուտի, «Սփիւռք» Գիտա-Ուսումնական Կեդրոնի եւ այլ հայաստանեան եւ արտասահմանեան հայագիտական կեդրոններու պատասխանատուներուն ու ներկայացուցիչներուն հետ:

ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հայկազեան Հայագիտական Հանդէս տարեգիրքը լոյս կ'ընծայուի 1970 թուականէն, Հայկազեան Համալսարանի Հայագիտական Ամբիոնին կողմէ:

Ան կ'ընդգրկէ Հայաստանի եւ Հայութեան պատմական, հնագիտական, աշխարհագրական, բանասիրական, կրօնական, լեզուագիտական, գրական, ազգագրական, մշակոյթի (կրթութեան, թատրոնի, սինեմարուեստի, երաժշտութեան, պարարուեստի, ճարտարապետութեան, կերպարուեստի, մամուլի, եւն.), տնտեսագիտական, իմաստասիրական, բնական, քաղաքական եւ ընկերային գիտութիւններու բնոյթի միւթեր:

Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսի մէջ կը հրատարակուին գիտական մակարդակով, առարկայական հայերէն, անգլերէն, արաբերէն, փրանսերէն յօդուածներ, ուսումնասիրութիւններ, հետազոտութիւններ, վերլուծումներ, հրապարակումներ, յուշագրութիւններ, գրախօսականներ, հաղորդումներ, մատենագիտական ցանկեր եւ մահագրականներ:

Ներկայացուած աշխատակցութիւնները պարտին ըլլալ անտիպ եւ հրատարակումի համար այլուր յղուած չլլան: Անոնք նախընտրաբար ըլլալու են շուրջ 20 - 25 մեքենագիր էջ: Փափաքելի է աշխատակցութիւններն ստանալ համակարգիչային շարուածքի վրայ:

Իւրաքանչիւր աշխատակցութեան ծանօթագրութիւններու բաժինին մէջ պէտք է նշուին օգտագործուած գիրքին եւ հեղինակին անունը, հրատարակութեան տարեթիւը եւ էջը. յօդուածներու պարագային թերթին անունը, հրատարակութեան տարեթիւը եւ էջաթիւը: Աշխատակցութիւնը պարտի ունենալ անգլերէն կամ հայերէն հակիրճ ամփոփում մը, շուրջ 150 բառ:

Հրատարակելի բոլոր աշխատակցութիւնները, ըստ կարիքի, կ'ենթարկուին քերականական եւ ուղղագրական խմբագրումի: Այլ փոփոխութիւններու պարագային տեղեակ կը պահուի նոյնինքն հեղինակը: Հայագիր յօդուածները կը հրատարակուին հայերէնի դասական ուղղագրութեան սկզբունքներով: Աշխատակցութիւններուն կրնան կցուիլ նաեւ կարելի լաւագոյնս

պատճիմուած կամ լուսանկարուած պատկերներ, գծանկարներ եւ քարտէսներ: Հեղինակը պարտի նշել անոնց աղբիւրը եւ ապահովել հրատարակման արտօնութիւնը:

Հրատարակուած նիւթերը ոչ անպայման կ'արտացոլացնեն խմբագրութեան տեսակէտը:

Յօդուածներու, թղթակցութիւններու, բաժանորդագրութեան, նախորդ թիւերու ստացումի եւ այլ հարցերով պէտք է գրել հետեւեալ հասցէին .-

Haigazian Armenological Review

P.O.Box 11-1748 Beirut-Lebanon

Fax: 01-349230/1, 01-353010/1/2

Email: review@Haigazian.edu.lb

Իւրաքանչիւր աշխատակցութեան ստացումը անմիջապէս կ'իմացուի հեղինակին, իսկ հրատարակման որոշումը աշխատակցութեան ստացումէն առաւելագոյնը երեք ամիս ետք: Մերժուած աշխատակցութիւնները կը վերադարձուին հեղինակներուն:

Հեղինակներ կամ հրատարակիչներ, որոնք կը փափաքին իրենց հրատարակած հատորին գրախօսուիլը, պարտին խմբագրութեան յղել այդ հատորի երկու օրինակ, որոնցմէ մին կը յանձնուի գրախօսողին, իսկ երկրորդը Հայկազեան Համալսարանի Հայագիտական գրադարանին:

Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսի մէջ հրատարակուած որեւէ նիւթ կարելի է մէջբերում յղում կատարել: Փափաքելի է որ այդ մասին տեղեակ պահուի խմբագրութիւնը:

Հրատարակուած աշխատասիրութեան հեղինակ անվճար կը ստանայ *Հանդէսի* տուեալ հատորէն երկու օրինակ եւ իր յօդուածին 20 օրինակ առանձնատիպ: